

Pandemi Dönemlerinde Konutların Terapötik Davranışları Üzerine Bir İnceleme

Esra ÖZDEVECİOĞLU¹*, Sedef ÖZÇELİK², Begüm KAYA¹, Sümeyra BİLGİÇ¹,
Eda Nur AYDEMİR¹

Öz

Mimarlık, toplumun değişen ihtiyaçlarına yeni çözümler üreten dinamik ve esnek bir disiplindir. Pandemi süreçlerinde mimari, mekanların iyileştirici, tedavi edici, hastalıkla mücadelede etkin anlamına gelen terapötik davranışlar sergileyerek insan-mekân etkileşiminin iyileştirici gücünü göstermektedir. 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid19 tüm dünyayı etkisi altına alarak kullanıcı sağlığı üzerine odaklanmamız gerektiğini düşündürmüştür. Yaşanan kısa ve uzun süreli karantinalar, sosyal mesafe kurallarıyla beraber kullanıcılar gündelik hayatlarının tamamını ya da büyük bir kısmını 'konut' içerisinde geçirmektedirler. Pandemi dolayısıyla insanların sosyal davranışları değişmiş, mekansal kullanımlar fiziksel ve sosyal dönüşümlere uğramıştır. Araştırmada Covid19 pandemi sürecinde konutlarında fazlaca vakit geçiren kullanıcıların, mekanlarını dönüştürme durumuna odaklanılmakta, kullanıcı-mekân etkileşimi irdelenmektedir. Geçmişte yaşanan pandemiler ile bu pandemilerin insan üzerindeki etkileri literatür araştırması yapılarak ele alınmıştır. Yapılan araştırmalar doğrultusunda mekanların iyileştirici yönleri dikkate alınarak Covid19 pandemisi sürecinde konutların olası değişimlerine dair öngörülerde ve önerilerde bulunulmuştur. Depresif hissedilen karantina zamanlarında, balkon, teras, bahçe gibi doğayla ilişkili bölümler kullanıcıları iyi hissettirdiği ve mekanların havalandırma, doğal ışık açısından da terapötik davranış sergilediği gözlemlenmiştir. Mekan dönüşümlerinin insanların alıştığı konfor koşullarını sürdürerek dış dünyayla bağlantılı kalmalarını sağladığı düşünülmektedir. Ek olarak bu çalışma, Covid19 pandemi sürecinde insanların ihtiyaçlarına hızlı cevap veren konutun işlevsel kullanımının değişimine yönelik taleplerin artacağını öngörmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, insan-mekân etkileşimi, insan davranışı, terapötik davranış, konut.

A Review of the Therapeutic Behaviour of Housing During Pandemic Periods

Abstract

Architecture is a dynamic and flexible discipline that produces new solutions to the changing needs of society. In pandemic processes, architecture demonstrates the healing power of human-space interaction by displaying therapeutic behaviors that mean spaces are curative, therapeutic, and effective in combating disease. Covid19, which appeared in Wuhan, China in December 2019, has influenced the whole world, suggesting that we should focus on user health. Along with short and long-term quarantines, social distance rules, users spend all or most of their daily lives in 'housing'. Because of the pandemic, people's social behavior has changed, and spatial uses have

¹ Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programı, Türkiye

² Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Türkiye

*İlgili Yazar/Corresponding author: esraozdevecioglu@gmail.com

Gönderim Tarihi / Received Date: 29.01.2021

Kabul Tarihi / Accepted Date: 29.04.2022

undergone physical and social transformations. The research focuses on the transformation of users who spend a lot of time in their homes during the covid19 pandemic, the interaction between user and space is examined. Past pandemics and the effects of these pandemics on humans have been discussed by conducting literature research. According to the research conducted, predictions and suggestions were made about possible changes in housing during the Covid19 pandemic, taking into account the healing aspects of the spaces. It has been observed that during quarantine times that feel depressed, nature-related sections such as balconies, terraces, gardens make users feel good and the spaces exhibit therapeutic behavior in terms of ventilation and natural light. It is believed that space transformations allow people to stay connected with the outside world by maintaining the comfort conditions they are used to. This study predicts that in the process of the Covid-19 pandemic, the demands for changing the functional use of housing that responds quickly to people's needs will increase.

Keywords: Pandemic, human-space interaction, human behavior, therapeutic behavior, housing.

1. Giriş

Geçmişten günümüze kadar insanlar salgın hastalıklarla mücadele etmiştir. Kimileri bu hastalıklara karşı enfekte olurken kimileri ise bu hastalıklara yenik düşmüştür. Dünya Sağlık Örgütü (Url-1), bu salgın hastalıkları “yeni bir hastalığın dünya çapında yayılması” anlamıyla “pandemi” olarak tanımlamaktadır. Pandemi sözcüğü, Antik Yunan’da tüm halka ait anlamına gelen -pan ve insanlar anlamına gelen demos köklerinin biraraya gelmesiyle oluşur (Url-2). 2019 Aralık ayında Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid19 tüm dünyayı etkisi altına alarak 11 Mart 2020’de, DSÖ tarafından pandemi ilan edilmiştir. Sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkiler Covid19 pandemisinden radikal bir şekilde etkilenmiştir (Url-3). Buna ek olarak pandemiye dayalı düzenlemenin süresi ve stratejilerin üstesinden gelme metodolojileri belirsizliğini korumaktadır. 7 Mart 2022 itibarıyla, Covid19 kapsamında 221 ülkede resmi olarak 447,313,330 vaka ve 6,022,973 ölüm bildirilmiş ve bu tablo gittikçe ciddiliğini sürdürmektedir (Url-4).

Sosyal mesafenin, Covid19’un yayılma oranını azaltmak için, insanlar arasındaki minimum mesafeyi belirleyen birincil önlem olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden “sosyal mesafe”, şehirlerde, binalarda ve iç mekanlarda insan hareketliliğini ve sosyal yaşamı düzenleyen yeni bir kılavuz haline gelmiştir. Mart 2020’den itibaren, sosyal mesafenin korunamayacağı düşünülen kamusal ve özel alanlar kapatılmış, birçok sektörde uzaktan çalışma sistemine geçilmiştir. Bu süreçte ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar, binaların yapısal ve işlevsel olarak değiştirilmesinin yolunu açmıştır. Mimarlık, toplumun değişen ihtiyaçlarına yeni çözümler üreten dinamik ve esnek bir disiplindir. Pandemi süreçlerinde mimari, mekanların iyileştirici, tedavi edici, hastalıkla mücadelede etkin anlamına gelen terapötik davranışlar sergileyerek insan-mekân etkileşiminin iyileştirici gücünü ortaya koymaktadır. Örneğin, 20. Yüzyılın başlarında ortaya çıkan tüberküloz salgınında mekanlar için güneşin önemi fark edilmiş ve insanların güneşlenebilmesi için balkon ve teras birimleri ön plana çıkmıştır (Campbell, 2005). Buna ek olarak yaşam alanlarının havalandırma sistemleri, mekanların doğal ışık kullanım süreleri, şehir kanalizasyon sistemlerinde yeni düzenlemelerle salgın hastalıklarla mücadele edilmiştir.

Covid19 pandemisinde, yaşanan kısa ve uzun süreli karantinalar, sosyal mesafe kurallarıyla beraber kullanıcılar gündelik hayatlarının tamamını ya da büyük bir kısmını ‘konut’ içerisinde geçirmektedirler. Pandemi dolayısıyla insanların sosyal davranışları değişmiş, mekansal kullanımlar fiziksel ve sosyal dönüşümlere uğramıştır. Pek çok kişinin uzaktan çalışma sistemine geçmesi, eğitimin online olarak yürütülmesi gibi

gündelik hayat pratiklerindeki değişiklikler tasarımcılara, mimarlara ve diğer uzmanlara yeni bir araştırma alanı oluşturmuştur.

Bu çalışmada, Covid19 pandemi sürecinde konutlarında fazlaca vakit geçiren kullanıcıların, mekanlarını dönüştürme durumuna odaklanılmakta, kullanıcı-mekân etkileşimi irdelenmektedir ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- Pandemi süreçlerinde kullanıcı davranışları nasıl değişmiştir? Mekanların bu duruma etkileri neler olmuştur?
- Hangi konut tasarımları karantina süreçlerini olumlu ya da olumsuz olarak etkilemiştir? Mekanların kullanıcılar üzerinde terapötik gücü var mıdır?
- Konut içerisindeki mekanların fonksiyonlarında ne gibi değişiklikler olmuştur? Bunlarla ilgili nasıl tasarım çözümleri üretilebilir?
- Salgın hastalık dönemi sonrasında kullanıcıların konuttan beklentileri nelerdir? Öncesi ve sonrası arasındaki farklar nelerdir?

2. Geçmişten Günümüze Pandemiler ve Etkileri

Dünyayı etkileyen salgın hastalıklar, toplumların yaşam pratiklerini etkilemiş ve içinde bulunduğumuz ortamın savunma sistemini artırmak için yeni arayışları teşvik etmiştir. Pandemiler, tasarıma yön vermiş ve iç mekândan şehir planlamasına kadar yaşam alanları hastalıklara göre şekillenmiştir. Bulaşıcı hastalık riskini en aza indirmek için insanlar iç tasarımı, mimariyi, şehirleri ve altyapıyı yeniden düzenlemiştir.

14. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan kara ölüm veya hıyarcıklı veba olarak bilinen veba pandemisinin yayılmasına insan hareketlilikleri sebep olmuştur. Kentlerin düzensizliği ve pisliği, uzun süreli savaşlarla beraber yaşanan kitle hareketleri, sefalet, gittikçe artan, yolları çeşitlenen ve çoğalan ticaretle beraber veba Avrupa'ya yayılmış ve her Orta çağ evinde çok sayıda olan kara sıçanlarla pirelere yerleşmiştir. Bu veba mikrobunun asıl yayıldığı yerler Avrupa'nın liman kentleri olmuştur. Hastalık, her limanı ziyaret etmiş, ticaret mallarına bulaşan veba mikrobu, ticari mal hareketleri ile Avrupa'nın içlerine doğru yayılmıştır (Özden ve Özmat, 2014: 65). Denizcilerin ve tüccarların 30 gün boyunca tecrit edilmesi emredilmiş ve bir süre daha bekletilmiştir. Bugün kullanılan karantina kelimesi İtalyanca'da 'kırk gün' (quaranti giorni) kelimesinden gelmektedir. (Url-5).

Veba Pandemisi için getirilen önlemlerden diğerleri de şehirlerdeki ortak alanlardır. Tehlikeli partiküllerin başlangıçta cildin gözeneklerine girme riskini azaltmak için, veba salgınları sırasında sıcak banyolar tavsiye edilmemiş ve genel olarak termal ve ortak banyolar kapatılmıştır. Sokaklar temizlenmiş, evler dezenfekte edilmiş ve rıhtıma yakın yerlerde hijyen artırılmıştır (Bramanti vd., 2016: 10). Lilley'e (2015) göre, şehirler kirli ve sıkışık, kalabalık mahallelerden arındırılmış ve daha geniş kamusal alanlar tasarlanmıştır. Şehirlerin planlanmasına yardımcı olmak için mimarlar ve diğer uzmanlar işe alınmaya başlanmıştır. Böylece, Veba pandemisi, şehir planlamasında büyük değişikliklere yol açmıştır (Pinherio ve Luis, 2020: 5).

19. yüzyılda görülen bir diğer hastalık ise milyonlarca insanın ölümüne neden olan koleradır. Koleranın nasıl ortaya çıktığı, nasıl yayıldığı tartışma konusu olmuştur. Antik çağlardan on dokuzuncu yüzyıla kadar, tıp bilgisi bulaşıcı hastalıklara ilişkin açıklamasını miazmatik teoriye dayandırmıştır (Bramanti vd., 2016: 7). Bu teori, hastalıkların ve salgınların zehirli havadan (miasma) kaynaklandığını ve bunlara eşlik eden insan dışkısı, hayvan dışkısı ve çöplerle dolu kirli şehir sokakları olduğunu varsaymıştır (Bramanti vd., 2016: 7) (Url-6). Hijyen ve anesteziyle ilgili çalışmalarıyla bilinen epidemiyolojinin babası olarak kabul edilen Dr. John Snow, miasma teorisinin insanları hasta etme konusunda başarısız olduğunu düşünerek '*1854 Kolera Salgını Haritası*' oluşturmuştur. Bu harita

şehrin sokaklarını ve şehirde bulunan su tulumalarını gösteren bir haritadır. Ölümünün çoğunluğu, içme suyunu Broad Sokağı köşesinde yer alan su tulumasından alan evlerde meydana gelmiştir. Koleranın başlıca sebebi, tulumanın eski bir foseptik çukurunun yakınında olması ve bu çukurdan sızan lağım suyunun tulumba kuyusuna karışmış olmasıdır (Url-7).

Kolera pandemisinin miasma teorisiyle bulaştığı inancı, altyapıların gelişmesi ve yeni kentsel alanların değişimiyle sonuçlanmıştır. Teorinin destekçileri arasında peyzaj mimarı olan Frederick Law Olmsted, New York'taki Central Park'ı tasarlamıştır. Olmsted, şehirlerin ortasındaki açık yeşil alanların çevreye temiz hava verdiğine ve bazı hastalıkları iyileştirmede olumlu etkileri olduğunu savunmuştur (Pinherio ve Luis, 2020: 5). Miasma teorisinin yapıllı çevreyi nasıl etkilediğini belirlemeye çalışan Olmsted, yeşil alanların terapötik davranış sergilediğini düşünerek yüz kamusal alan ve rekreasyon alanı tasarlamıştır (Url-13).

1848'te Fransa'yı vuran kolera salgınından sonra III.Napolyon, daha sağlıklı daha geniş mahalleler düşüncesiyle Paris sokaklarını yeniden inşa etmeye karar vermiştir. Seine bölgesinin valisi Haussmann bu misyonu yönetmiş ve yoğun, sıkışık kente hava ve gün ışığı getirmek için Paris'i yeniden tasarlamıştır. Haussmann döneminde Paris'te 12.000'den fazla bina yıkılmış ve yerine ağaçlarla çevrili bulvarlar, uzun ve geniş caddeler yapılmıştır. Buna ek olarak ayrıntılı kanalizasyon sistemi ve yeni yollar yapılmıştır (Pinherio ve Luis, 2020: 5). Dolayısıyla kolera, milyonlarca insanın ölümüne neden olurken 'hijyen' kavramının önemi yapıllı çevre üzerinde kalıcı etkiye sahip olmuştur.

Avrupa'da kolera salgınının ardından 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan tüberküloz veya diğer adıyla beyaz veba pandemisi, sanayileşmenin hızlı büyümesi ve aşırı kalabalık koşullarda yaşayan ve yetersiz beslenen kentli işçi sınıfı ile yakından ilişkili bir hastalıktır. Akciğeri etkileyen tüberküloz için uzmanlar güneş ışığının ve temiz havanın iyileştirici özelliği olacağına inanmışlardır. Işık ve havanın önemi artmış "her zaman pencere açık uyu" sloganı yayılmıştır (Campbell, 2005: 470).

Tüberküloz, aynı döneme denk gelen modernizm akımını etkileyerek mimarları hızlı bir şekilde bina tasarımları üzerinde yeniden düşünmeye teşvik etmiştir. Pratik tasarım gereksinimlerine dayanan ve betonarme, çelik konstrüksiyon gibi yeni malzeme ve teknolojilerin keşfedilmesi ve kullanılmasıyla hijyenik bir yaşam tarzı vurgulanmıştır (Campbell, 2005: 466). Dolayısıyla modern mimaride süslemenin reddedilmesi, formun saflığı, kolay temizlenen ve sade mobilyaların kullanılması kısmen tüberküloza atfedilebilir (Megahed ve Ghoneim, 2020: 3). Güneş ışığı, modern mimariyi yorumlamada etkili olarak düz çatı, balkon, teras gibi mekanlar ön plana çıkmıştır. Açık ve aydınlatılmış iç mekanlar soluk mavi ve krem rengine boyanarak karanlık ve mikrop barındıran yüzeylerden arındırılmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak bahçe, evin bir parçası olmuş ve bahçeli ev veya yazlık ev kavramı da ortaya çıkmıştır (Campbell, 2005: 470).

1918'de ortaya çıkan İspanyol gribi bir yıldan kısa sürede, dört yıl süren Birinci Dünya Savaşı'ndan çok daha fazla can kaybına, dünya genelinde tahminen 40-100 milyon ölüme yol açmıştır. Örneğin Amerikan savaş zayıyatının neredeyse %80'i savaştan değil, gripten kaynaklanmıştır. Virüsün yayılması ise buharlı taşımacılık ve I. Dünya Savaşı nedeniyle asker hareketleri olmuştur. Bu yüzden İspanyol gribi, veba ve kolera gibi pandemilerden çok hızlı bir biçimde tüm kıtalara yayılmıştır (Temel ve Ertin, 2020: 65-66). Pandemiye karşı alınan önlemler ise insanların toplu bulunduğu tiyatro, sinema, okul, kilise gibi mekanların kapatılması ve kamusal alanların dezenfekte edilmesiyle sağlanmıştır.

2002'de Çin Guangdong eyaletinde ortaya çıkan şiddetli akut solunum yolu sendromu (Sars-CoV), hayvanlar aracılığıyla insanlara geçen bir hastalıktır. 2003'te Hong Kong'ta düzenlenen konferansta Sars ile ilgili tıbbi araştırma konuları yer alsa da Sars'ın yapılı çevre ile sosyal ilişkisi üzerindeki araştırmalara da yer verilmiştir. Kanalizasyon ve atık su sistemlerinin yeniden tasarlanması, aerosollerin iç mekân hava kalitesindeki rolü ve aerosol dağılımı, konut yapılarında daireler arası hava akışları gibi konuların üzerinde durulmuştur. Sağlıklı binalar için binaların tasarımı, havalandırma, drenaj sistemi, bina bakımı ve yönetimi gibi kriterler kullanılmıştır (Baldwin, 2006: 39).

2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid 19, solunum yolu enfeksiyonuna sebep olan ve insandan insana kolayca geçen bir bulaşıcı hastalıktır. Bu hastalığın, 2020 yılının başından itibaren tüm dünyayı rehin alması sebebiyle Dünya Sağlık Örgütü 11 Mart 2020'de pandemi ilan etmiştir. 7 Mart 2022 itibarıyla, Covid19 kapsamında 221 ülkede resmi olarak 447,313,330 vaka ve 6,022,973 ölüm bildirilmiş ve bu tablo gittikçe ciddiliğini sürdürmektedir (Url-4). Pandemi ile çokça çıkan haberler ve görseller insanda stres, korku ve endişeye sebep olmuştur. Bu hastalığın, psikolojik olarak olumsuz etkisi, insanlar arasındaki ilişkilere de yansımıştır. Kalabalıktan uzak durma, toplu taşımaya binmeme, ev ziyaretlerinin kesilmesi, evden çıkmama gibi durumlar ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Covid 19, dünya genelinde yaşam biçimlerini değiştirmiş ve insan sağlığını korumak için bu değişimlere hızlı yanıt verebilmeyi düşündürmüştür. Bu noktada, binaların ve şehirlerin tasarımları önemli olup insan sağlığı üzerinde mimar ve şehir plancılarına büyük sorumluluk düşmektedir. Özellikle karantina süreçlerinin geçirildiği yaşam mekanları olan konutlar, barınma dışında yeni mekânsal ihtiyaçlara cevap arayacaktır.

3. İnsan- Mekân Etkileşiminde Mekânın Terapötik Gücü

İyileşme, bireyin kendini tamamıyla iyi hissetme hali olarak görülmektedir. Terapötik mekanlar ise; hastalıkları önlemeye yardımcı, iyileşme sürecini hızlandıran, tıbbi uygulamalara destek olabilecek güçte mekanlar olarak değerlendirilebilir. Başka bir deyişle; terapötik mekanların kendisi iyileşme sürecine katkıda bulunmaktadır (Özgen, 2018: 187).

Günümüzde deneyim ve etkileşim kavramları üzerine yoğunlaşan araştırmacılar, mimarlar ve tasarımcılar, gerçekleştirilmiş projeleri ile yaşayan örnekler sunmaktadır. Bu noktada Mimar Peter Zumthor ve yaklaşımından örnek vermek daha açıklayıcı olacaktır. Bilgin (2016)'in tanımıyla; Zumthor'un yaklaşımı, insanların doğrudan duyularına değmek ve dokunmak üzerine tasarlanmış işlerinin bütün dünya tarafından merakla izlenmesi, hareket, söz ve imge dolaşımı üzerine kurulu bir dünyada duyuların uyarılmasına yönelik bir ihtiyacın da paylaşıldığı anlamını taşımaktadır. İsviçre'de bulunan Vals'de gerçekleştirilen termal yapı mimarın yaklaşımının somut bir örneğidir. Yapı tasarımı, taş ve suyun doğrudan duyuları uyarması üzerine kurgulanmıştır. İyileştirme ortamı olarak değerlendirilebilecek "The Therme Vals" yer kavramı ve dolayısıyla insan – mekân etkileşimi konusunda yeni ufuklar açmaktadır. (Özgen, 2018: 192).

Duyu duyarlılığı, tasarım kararı vermenin temel bir bileşenidir. Bununla birlikte mekanların nasıl ve neden terapötik hale gelebileceğini anlaşılmaktadır. Hümanist mimari, benzer şekilde, bireyin çevreyi ana duyu reseptörleri aracılığıyla nasıl algıladığını ve bu verilerin beyne iletildiğinde hem psikolojik hem de fizyolojik süreçleri nasıl etkilediğini düşünmektir. Duyusal olarak sıkıntı yaşayan insanlar için algısal karmaşadan kaçınmak önemlidir. Örneğin; metal kapılardaki ahşap kaplamalar kafa

karişikliğine yol açmaktadır. Kapılar ahşap kadar sıcak olmaktan ziyade beklenmedik bir şekilde ağır ve dokunulduğunda soğuk olacaktır. Zihinsel sağlık sorunları olan bir hastanın iyileşmesinde dokunma duyusunun önemli bir rol oynadığını ve onu çevreleyen dünyayla yeniden etkileşime girmesine yardımcı olmaktadır (Stephen, 2005: 49).

Çeşitli disiplinlerde yapılan araştırmalar, bir dizi çevresel özelliğin kullanıcıları için güçlü terapötik faydalar sağlayabileceğini göstermektedir (Ulrich, 1991: 101). Bu özellikler arasında; doğal-yapay ışık, renk, görünüm, sanat eseri, mekânın-formun modülasyonu, mobilyaların düzenlenmesi, ölçek-oranın manipülasyonu, ses, doku ve malzemeler, uzay-zamanda hareket, iç-diş mekân bitkileri sayılabilir.

Sesler duyuşsal algıyı güçlendirir; bireylerin başkalarıyla iletişim kurmasına ve çevresindeki dünyaya verdiği tepkileri ifade etmesine yardımcı olur. Kapsamlı klinik araştırmalar, müziğin yararlı etkilerini göstermektedir (Knight & Rickard, 2001, s. 265). Aksine, gürültü olarak algılanan sesler kalp atış hızı, kan basıncı, solunum ve hatta kan kolesterol seviyelerindeki artışlarla ilişkilendirilmiştir. Dikkate alınması gereken iki ana faktör vardır: Gürültünün kaynağı ve sert malzemelerin kullanımı (güvenlik armatürleri, yüksek kilit mekanizmaları, tahrip edilemez yüzeyler vb. için). Sert malzemeler çok fazla ses emmez ve kullanıcıları agresif bir şekilde yanıt vermeye teşvik edebilir. Kullanıcılar istenmeyen gürültü üzerinde herhangi bir kontrole sahip olmadıkları yerlerde, tipik olarak stresle ilişkili fizyolojik reaksiyonlar gösterme eğilimindedirler (Stephen, 2005: 50).

Koku duyusu ruh halini, algıyı ve motivasyonu etkiler. Örneğin, Japonya'da bir müteahhitlik firması olan Kajima, parfüm üreticisi Shiseido ile Tokyo'daki genel merkezinde bir klima sistemi, sabahın erken saatlerinde personeli motive eden narenciye kokuları yayar, ardından çiçek kokularıyla öğle vakti personeli dinlendirerek konsantrasyona yardımcı olur (Stephen, 2005: 50). Aynı zamanda mekânlarda yetiştirebileceğimiz bitkiler sadece dekoratif olarak sıcak bir atmosfer oluşturmakla kalmayıp fiziksel ve ruhsal sağlığımıza olumlu etkilerde bulunur. Yasemin ve lavanta verdikleri hoş kokuya ek olarak sakinleştirici ve dinginleştirici olmaları ile bilinirler. Büyük yapraklı deve tabanı, ana vatani olan yağmur ormanlarının esintisini mekâna getirir. Limon ağacı ise ise hoş kokusu ve sarı meyveleriyle mekâna enerjik ve sofistike bir görünüm vermektedir (Url-10).

20. yy. başlarında, psikologlar sanat ile sağlık arasındaki ilişkiyi fark ederek bu konu üzerine araştırmalara başlamışlardır. Sanatın, kişinin kendini anlamasına yardım ettiğini, depresyon ve stresle ilgili semptomları azalttığını ve olumsuz düşüncelerin kaybolmasına neden olduğunu kaydetmişlerdir (Door ve Lantz, 2003: 26). Mimar Ulrich ve arkadaşları (2004) da özellikle sanatın hastalar üzerinde doğrudan iyileştirici etkisi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca kullanıcı deneyiminin yüzeysel olarak değerlendirilmesinden çok, özümşenerek, sanat eserleri ve doğa elemanlarıyla bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Sanat eserleri ve çalışmaları psikolojik anlamda hastalar üzerinde, iyileşmeyi kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir.

Mekanla kullanıcı arasında duyuşsal etkileşim için ışık önemli bir faktördür. Aydınlatmanın kontrol edilebilir ve ayarlanabilir olması, daha konforlu mekânlar tasarlanmasının adımlarıdır. (Url-11). Işığın ruh sağlığı üzerindeki etkisi önemlidir. Yapılan araştırmalar sonucunda, yapay ışığın faydalı etkilerinin optimizasyonunun ve doğal ışığın maksimize edilmesinin kullanıcıları pozitif yönde etkilediği görülmüştür (Stephen, 2005: 50). Geçmişteki tüberküloz salgınının tedavi edilmesinde güneş ışığının çok önemli olduğu anlaşılmıştır. Binalarda güneş ışığına, teraslar ve cam cephelerle erişim sağlanmış ve mekânın kendisi tedavi edici olarak kullanılmıştır (Colomina, 2019: 7).

Malzeme seçimi ise doku algısını ortaya çıkarır. Yumuşak dokulu malzemeler sakinlik, rahatlık hissi verirken, daha sert dokulu malzemeler dinamik, ilgi çekici, güçlü ve daha sıcak bir mekân algısı yaratır. Renklerin doğru kullanımı da etkili tasarım için önemli bir etkidir. Tasarımda ön plana çıkması istenen alanlara göre sıcak (kırmızı, sarı turuncu) ve arka planda kalması istenen alanlara göre ise soğuk (mavi, yeşil, mor) tonlar kullanılır. Kırmızı ve turuncu kalp atış hızıyla beraber kan akışını ve heyecan düzeyini artırır. Aynı zamanda iştah arttırıcı etkisi vardır. Mavi ise kan basıncını ve kalp atış hızını düşürerek sakinlik, huzur hissi verir. Tasarımda renk kullanımının insan psikolojisine bir diğer etkisi ise, sarı, turuncu ve yeşil gibi canlı renkler mekanlarda sosyalleşmeyi ve iletişim kurmayı teşvik ederken, mor, koyu mavi, kırmızı ve koyu yeşil tonları gibi koyu tonlar biraz daha yalnızlık ve soğuk bir his oluşmasına neden olur. Buna karşın, tasarımda uygun yerlere uygulandığında, rahatlık verici etkileri vardır (Url-11).

Araştırmalar, insan beyninin estetik algısında doğanın önemli bir yeri olduğunu göstermektedir. Beynimizin doğaya benzer görselleri tanınmasının stresi azaltıcı etkisi vardır. Sadece doğayla ve bu ortamlarla temas halinde olmak, iyileşme sürecini harekete geçirmek için yeterli olmaktadır (Url-12). Günümüzde kentleşme ile kaybolan yeşil alanlar, insanların doğadan kopmasına ve doğaya özlem duymasına yol açmaktadır. Fiziksel ve zihinsel olarak iyileştirici etkisi olan biyofilik tasarım, doğayı insan hayatına katmada büyük rol oynamaktadır (Kellert & Calabrese, 2015: 10). Biyofilik tasarım yaklaşımı ile mekanların terapötik etkisi daha da artmaktadır. Bu yaklaşımla hasta insanların daha hızlı iyileşebileceği hastaneler, çalışanların daha verimli olacağı ofis mekanları, çocukların daha başarılı olacağı eğitim yapıları ve sağlıklı konut mekanlarının tasarlanması hedeflenmektedir.

4. Covid19 Pandemi Sürecinde Konut – İnsan İlişkisi

Geçmişte yaşanan pandemiler ve günümüzde yaşanan Covid19 pandemi süreci hastalıklardan korunmanın yollarından birinin mekanları dönüştürmek olduğunu göstermiştir. Pandemi öncesinde hayat standartlarının sonucu olarak iş, eğitim, spor, alışveriş, eğlence gibi günlük rutinler konut dışarısında rutinin ihtiyaçlarına göre farklı mekanlarda yapılmaktayken; getirilen kısıtlamalar sonucunda konut, tüm günlük rutinlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek mekanları bünyesinde barındıracak şekilde dönüşmüştür. Bu süreçte konut-insan ilişkisi her yaş grubunda farklı şekilde değişim yaşamıştır.

0-3 yaş grubu bebeklik çağındaki insanlarda mekân kavramı yeni oluşmaya başlamaktadır. Covid19 süreci sonucunda konutla olan ilişkisi en az değişime uğrayan yaş grubu olma eğilimindedir. Bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişmenin en fazla olduğu bu dönemde insan aile fertlerine özellikle anneye bağımlıdır. Süreç sonunda ailenin diğer fertlerinin konutta daha fazla zaman geçirmesi bu yaş grubunun benliğini oluşturmasında artı bir değer sağlamaktadır.

3-6 yaş grubu ilk çocukluk dönemi literatürde oyun dönemi olarak da geçmektedir. Bu dönem çocuğun aktif olarak çevresine yöneldiği, uyarıcılar ile dolu dış dünyayı keşfetmeye çalıştığı, insan yaşamının en temel becerilerinin kazanıldığı bir dönemdir (Url-8). Fiziksel gelişime ek olarak sosyalleşmenin de başladığı bu dönemde çocuk, diğer insanları keşfetmeye başlamaktadır. Covid19 sürecini yaşayan 3-6 yaş grubu çocukların fiziksel ve sosyal gelişimi için gerekli olan oyun alanı için konutlar sınırlı gelmektedir. Konutun en uzun mekânı koşturmak istedikleri zaman bir parkur alanına, yataklar zıplama alanına dönüşmektedir. Yeni arkadaş edinecekleri ve sosyalleşecekleri bu dönemde yabancı insanlarla etkileşim neredeyse hiç olmamaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan

durumların sonuçları insanların hayatının farklı noktalarında ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı 3-6 yaş grubu insanların Covid19 sürecinde konutla ilişkilerinin sonuçlarının ilerleyen yıllarda ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

7-11 yaş grubu ikinci çocukluk döneminde insan, okulda hayatı boyunca ihtiyaç duyacağı okuma-yazma ve hesap becerilerini edinmeye başlar. Bu becerilere dayanarak ileriki yaşlarda karmaşık problemleri çözebilir hale gelecektir. Gündelik yaşamda olup bitenler çocuğun ilgisini çekmeye başlamıştır. Ülkelerinde ve dünyada olup bitenler ile ilgili fikir beyan etmeye başlarlar (Url-8). Bu yaş grubu insan için barınma ve sosyalleşme ihtiyacına ek olarak eğitim ihtiyacı oluşmaya başlamıştır. Eğitim ihtiyacını karşılayan okul ve kurs mekanları artık konutun içine dahil edilmektedir. Covid19 öncesinde 7-11 yaş eğitimi için konutta ayrılan bölüm bir masadan ibaret iken, teknolojik olanaklar dahilinde konutun bir odası sınıf olarak dönüştürülmektedir. Her konut tipolojisi ve her aile için bu dönüşüm değişiklik göstermektedir. Bazı konutlarda televizyonun olduğu odalar gündüz sınıf, gece ailenin bir arada vakit geçirme mekânı olarak kullanılırken; bazı konutlarda çocuğa ait oda varsa gündüz bu oda sınıf, gece yatak odası olarak kullanılmaktadır. Mekânın gürültülü olması ve mekânda dikkat dağıtan diğer unsurların olması eğitimin kalitesini düşürmektedir.

12-18 yaş döneminde insan ergenlik dönemindedir. Bu dönem insan için en çalkantılı dönemdir. Kişiler arası ilişkileri gelişir, artar ve nitelik değiştirir. Artık çocuk değildir. Sosyal ilişki kurma becerisi artmaya başlamıştır. Toplum içinde kendi başına girişimlerde bulunabilir. Başkalarıyla kendi tercihleri doğrultusunda etkileşimler kurabilir. Bunun sonucunda duygusal yakınlıklar yaşayabilir. Bu duygusal yakınlıklar aynı zamanda anne babadan duygusal anlamda ayrılmanın bir görüntüsüdür (Url-8). Barınma, sosyalleşme ve eğitim ihtiyaçlarının devam ettiği bu dönemde sosyalleşme ve eğitim ihtiyaçları ön plana çıkmaktadır. İnsanın kendini kanıtlayabilmesi için konutun dışında, sosyal alanların içinde olması gerekmektedir. Covid19 sürecinde 12-18 yaş dönemi konut-insan ilişkisinin sağlıklı kurulması gerektiği düşünülmektedir. Bu dönemdeki insanlar kendilerini keşfetmelerinin yanı sıra sosyal ilişkilerini de keşfetmeye başlamaktadırlar. Aile fertlerinden duygusal olarak ayrılmalar yaşanması da aile ilişkilerini etkilemektedir. Bunlara ek olarak bu dönemde yaşanan eğitim hayatı kariyer hayatlarının da temellerini oluşturacaktır. Konutun, bu ihtiyaçlara cevap verebilmesi beklenmektedir. 12-18 yaş grubuna ait oda varsa, odanın farklı köşelerini farklı ihtiyaçlar için kullanmaktadır. Yatak, masa, pencere önü, balkon, kalorifer yanı gibi mekanlarda uyumakta, ders çalışmakta, kişisel gelişimini tamamlamakta ve arkadaşlarıyla görüntülü konuşmaktadır. Konutun diğer mekanları ise (mutfak, oturma odası, vb.) aile fertleriyle vakit geçirme mekanları olmaktadır. Eğer özel oda yoksa 12-18 yaş dönemi konutun en az kullanılan mekanını kişiselleştirmeye başlamaktadır. Bu mekân her konut için farklı olmakla birlikte bazı konutlarda salonda bulunan yemek masası, bazı konutlarda ebeveyn yatak odasında bulunan masa, bazı konutlarda diğer kardeşlerle paylaşılan odada kendi yatağı ve çevresi olmaktadır.

18-32 yaş döneminde insan gençlik dönemindedir. Bu yaş döneminde insan en üretken olduğu döneme geçiş yapmaktadır. Covid19 döneminde 18-32 yaş döneminin konut insan ilişkisini incelerken eğitimi devam eden ve çalışmakta olan yetişkinler olarak ikiye ayırmak daha doğru olacaktır. Eğitimi devam eden gençler çoğunlukla aileden farklı bir şehirde yaşarken, Covid19 sürecinde üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesi sonucu yeniden aile ile yaşamaya başlamıştır. Artık kişisel gelişimi tamamlanmış, aileden farklı hayat rutinleri oluşturmuş olan gençler, ailenin diğer üyelerine uyum yaşamakta zorlandığı ve derslerin farklı saatlerde olması ailenin günlük rutin düzeniyle uyuşmadığı gözlenmektedir. Bu durum sonucunda mutfak, oturma odası gibi ortak kullanım

mekanları dönüşümlü olarak kullanılabilir. Ders çalışma rutini gece geç saatlerde ise ışık ve ses ailenin diğer fertleri için sorun oluşturabilir.

Olgunluk ve orta yaş döneminde (32-55 yaş) insanların hayatları iş rutinlerine göre şekillenmektedir. Covid19 döneminde uzaktan çalışma düzenine geçen yetişkinler, evin bir bölümünü işyeri olarak kullanmaktadır. Uzaktan çalışma düzenine geçmeyen yetişkinler, günlük olarak dışarıyla ilişki kurduğu için konutun izolasyonunu tehlikeye atmaktadır. Bu yüzden dışarıdan konuta geçiş mekanları olan giriş holü, vestiyer alanı önem kazanmaktadır.

Covid19 sürecinde, 55 ve üzeri yaş grubu yüksek risk altındadır. Bu grup, sosyal olarak yalnız ve streslidir. Sosyal yoksunluğun yanısıra günlük ihtiyaçlarını karşılayabilmek için diğer yaş grubundaki insanlarla etkileşim halindedir. Diğer yaş gruplarıyla aynı konutta yaşayanlar, konuttaki diğer insanlardan izole olabilecekleri bir mekâna ihtiyaç duyarlar.

Tüm yaş gruplarının konutla olan ilişkisi yeniden şekillenirken konut içerisindeki diğer insanlarla da ilişkiler yeniden şekillenmektedir. Bu durumun sonucu olarak yeni nesil konutların tasarımında dönüşümler olacağı su götürmez bir gerçektir.

5. Covid19 Pandemisi Sonrası Konutlar Nasıl Dönüşebilir?

Pandemiyle tanıştıktan sonra her yaştan kullanıcının yaşam alanıyla kurduğu ilişki zorunlu olarak kuvvetlenmiştir. Her yaş grubundan kullanıcı, konutlarında normal yaşamdan çok daha fazla vakit geçirmeye başlamıştır. Mesafeli sosyal hayat denilse de pandeminin geldiği nokta itibarıyla kentteki ortak alanların kullanımına ve bazı sosyal faaliyetlere kısıtlamalar getirilmiştir. İşyerleri, okullar konutlara taşınmış, gündelik hayatın büyük bir kısmı konutta geçmektedir. Mimarlar ve tasarımcılar, konut mekanlarına, tıpkı geçmiş pandemi dönemlerinde olduğu gibi yeni yaklaşımlar geliştirmeye başlamışlardır. Sadece mimarlar değil kullanıcılar da zorunlu olarak konut mekanlarını dönüştürerek, sosyal mesafeli hayata uyum sağlamak adına çeşitli çözümler üretmektedir.

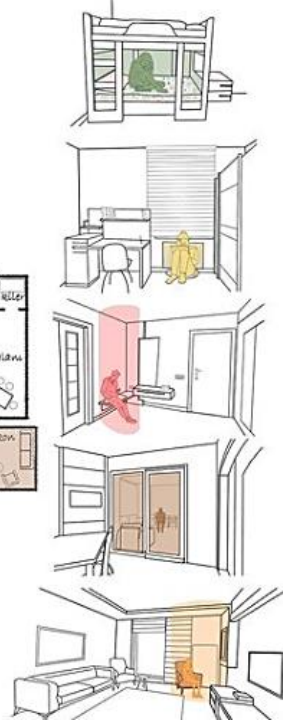
Pandemi sürecinde konut mekanlarını keşfetmek üzerine yapılmış “Evin Yeniden Keşfi Atölyesi” kapsamında mimarlık öğrencilerinden kendi konutlarının haritalanması istenmiş ve mekanların dönüşüm imkanlarıyla ilgili değerlendirmeler poster halinde sunulmuştur. Yaptığı gündelik hayat aktivitelerine göre ışığı kovalayan, kış bahçesini izole çalışma mekânı olarak değerlendiren, balkonu yarı kamusal alan olarak tanımlayan katılımcılar; yeni mekân potansiyellerini açığa çıkarmaktadırlar (Görsel 1-2).

Evin Yeniden Keşfi

Evde İzolasyon

Vera Yıldız

Evin ana kullanımı bireylerin yaşamlarını sürdürmek uygun mekan ve atmosferi var etmektir. Yapılan gözlem sonucu; olağan koşullarda aile bireyleri yalnızca akşamları aynı evde bulunurken karantina sürecinde bu durum değişmiştir. Sürekli aynı mekanı paylaşıyor olma hali, işlerin eve taşınması zorunluluğu zamanla bireylerde kendilerini izole edebilecekleri uygun mekanlar aramaya itmiş, Evin farklı kullanımının keşfetmeye itmiştir. Öyle ki kişi bahçesine çevrilen balkon, kapısı kapatıldığında gerekli ses ve görüntü izolasyonunu sağladığı için günün belirli saatleri izole çalışma odası olmaktadır.

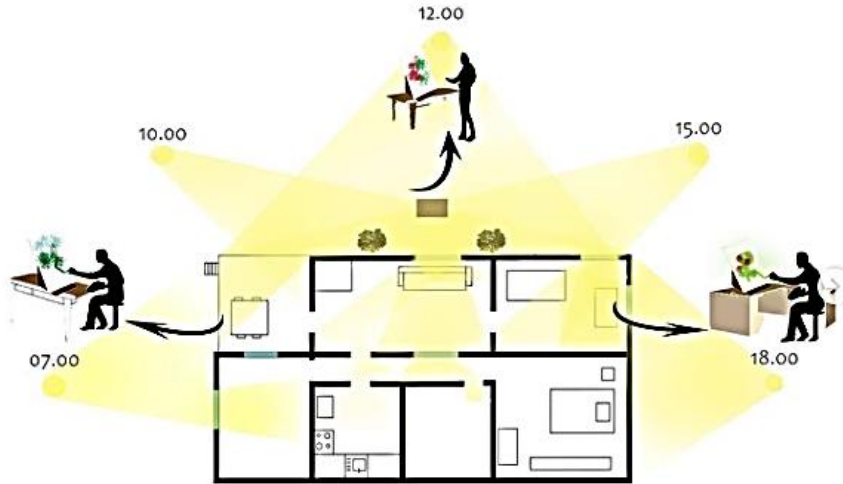

Görsel 1: (Url- 9)

Evin Yeniden Keşfi

IŞIĞI KOVALAMAK

SIDIKA ÇAKIL

Evlerde kalmak zorunda olduğumuz pandemi sürecinde evimizde yapmakta olduğumuz hobilerimizi hangi saatlerde, nerede yapabiliriz? Örneğin resim yaparken ışığa gerek duyarız ve evin içinde gün ışığının gelişine göre konumlanabileceğimiz yerler nereleridir?

Görsel 2: (Url- 9)

Pandemi süreciyle beraber zihinlerde var olan konut haritaları ve konuttaki mekân tanımları değişiklik göstermiştir. Örneğin, dar bir balkon normal yaşamda kiler veya depolama alanı olarak değerlendirilirken pandemi sürecinde gün ışığı ve manzaradan yararlanılan bir mekân haline gelmektedir. Aynı zamanda balkonlar dışarıdan gelen her türlü nesnenin havalandırılıp dezenfekte edildiği doğal havalandırma mekanları olarak değerlendirilir. Zacka'nın, New York Times'ın yakın tarihli bir makalesinde açıkladığı gibi, "Balkon [ideal olarak] aşağıda birini selamlayacak kadar sokağa yakın, ancak uzun bir sohbet için çok uzak; bir anlaşmazlığa şahit olacak kadar yakın, kişisel olarak karışmayacak kadar uzak. Samimiyet olmadan bir birliktelik sunuyor." (Url-14). Balkonlar bu tanımın ışığında yarı kamusal-yarı özel mekân olarak değerlendirilir. Pandemi sürecinde sosyal medyada dünyanın her yerinde balkondan tüm mahalleye konser veren sanatçılar, komşularıyla sohbet eden kullanıcılar ve oyun oynayan çocuklara sosyalleşme imkânı sağlamıştır. Covid19 pandemisi nedeniyle karantina, hava ve güneş ışığını (D vitamini) güvenli bir şekilde almak için bir dış alana erişimin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Tüm sakinlerin erişebildiği bir dış mekânın (balkon, teras ve hatta düz bir çatı gibi) varlığı, gelecekteki binalar için bir kriter olabilir (Pinhenio ve Luis, 2020: 18). Bu noktada, kat teraslarına talebin artması beklenmektedir. Kullanıcılar komşuları ya da diğer sevdikleriyle kendi özel konut alanının izolasyonunu bozmadan açık havada kat teraslarında buluşup vakit geçirir. Konutlarından kısa süreli de olsa uzaklaşma imkânı bularak dışarıda olma hissini yaşarlar. İnsanların konutlarına kapandığı psikolojisi zor depresif karantina zamanlarında, balkonlar ve teraslar kullanıcıları hayata bağlar, dışarıda hissettirir ve iyileştirir. Aynı zamanda balkonlar-teraslar daha önce de bahsedilen tüberküloz döneminde olduğu gibi, alınması gereken temiz hava ve güneş ışığını doğal yollardan sağlayabilmesi yönüyle terapötik davranış sergilemektedir. Balkon ve terasları yeşiller içinde dekore etmek, kullanıcıların psikolojik olarak iyi hissetmelerini sağlamaktadır. Bahçeleri, terasları yeşillendirmek ve yeşil çatı sistemlerini uygulamak, sürdürülebilirlik için birçok avantaja sahiptir ve kendi kendine izolasyon sorunlarının çoğunu çözmektedir (Hui, 2011; Specht et al., 2014; Thomaier et al., 2015, Naglaa A. Megahed and Ehab M. Ghoneim, 2020: 5). Pandemi sürecinde balkon ve terasları olan konutlar, bahçeli müstakil konutlar önem kazanmıştır. Hatta her yaşta kullanıcı iç mekânda vakit geçirmek yerine balkonlarında vakit geçirmeyi tercih etmiştir. Ayrıca yaşam alanlarıyla bağlantılı ve daha iyi planlanmış balkon çözümleri, kullanıcıların balkonları da yaşam alanı olarak değerlendirmelerine olanak sağlamaktadır.

Covid19 pandemi sürecinde konutların sık sık havalandırmaları gerektiği tavsiye edilmektedir. Bu durumda doğal havalandırma, güneş ışığı için pencereler, kapılar, balkon ve teraslar etkin rol oynar. Enfekte olmuş kişiye özel bir oda ve kişisel temizliğini karantinada rahatlıkla diğer kullanıcılara bulaştırmadan yapabileceği duş, wc ve lavabo büyük önem kazanmaktadır. Bulaşıcı bir hastalıkla enfekte olmuş bir sakini izole etmek için kullanılacak küçük bir odanın varlığı, tercihen özel bir banyo ile gelecekteki konut binaları için bir kriter olabilir. Bulaşmayı önlemede önemli faydaları olan bir çözümdür. Ancak bina başına daha fazla alan gerektirir ve enerji maliyetleri daha yüksektir (Pinhenio ve Luis, 2020: 18).

Havanın ve ışığın daha rahat dolaşabilmesi için mekanlarda daha az eşya kullanılması tercih edilebilir. Minimalizm kavramıyla halı ve kilimlerin az kullanımı benzer şekilde bina içindeki virüsün yayılmasını azaltabilir. Bu tür çözümlerin daha az kaynak tüketme ve daha az bakım gerektirmesi açısından sunduğu faydalar sürdürülebilirlik açısından çok yararlı olabilir. Minimalizm ayrıca alanları daha esnek ve uyarlanabilir hale getirir (Pinhenio ve Luis, 2020: 18). Daha beyaz ve daha yansıtıcı yüzeylerle hem psikolojik

hem de fizyolojik açıdan daha ferah mekanlar yaratılarak kullanıcıları iyi hissettirmesi sağlanabilir.

Yüzeylerde ve giysilerde uzun süre kalan Covid19 virüsü, bulaşma riskini artırmaktadır. Bu yüzden konutlara giriş yeniden düşünülmelidir. Geniş ve esnek girişler, kıyafetleri ve potansiyel olarak kirli nesnelere dışarıda bırakmak için tasarlanabilir ve hatta lavabolar (veya girişin hemen yanında bir banyo) ile donatılabilir. Bu, konutun hijyenini ve sağlığını iyileştirebilen kalıcı bir çözümdür (Pinhenio ve Luis, 2020: 18). Giriş holüne yakın konumlandırılmış lavabo ya da banyoda el ve yüz hijyeni sağlandıktan sonra konutun diğer özel bölümlerine geçiş yapılır. Hijyen zincirinde önemli noktalardan biri giriş holleridir. Bu bakımdan bu alanlar mutlaka konutun diğer özel alanlarıyla mesafeli şekilde yerleştirilmeli ve kolay temizlenebilir malzemelerle dekore edilmelidir. Örneğin giriş holünde halı veya paspas gibi bakteri ve virüslerin kolay tutunabileceği yüzeyler yerine silinip yıkanabilen seramik ya da doğal taş malzemeler tercih edilebilir.

Pandemi sürecinde konutun; eğitimi ve çalışma hayatı devam eden 18-32 yaş grubu gençler, çalışma hayatı içinde olan 32-55 yaş grubundaki kullanıcılar için, dış dünyaya online olarak bağlanabilecekleri mekanlar oluşturması beklenmektedir. Konutun oturma ve yemek odaları gibi kamusal bölümleri, tüm sakinlerin açık erişime sahip olduğu, birbirleriyle ve ziyaretçilerle iletişim kurduğu alanlardır (Madanipour, 2003: 66). Bu yüzden konutun kamusal bölümleri çoklu kullanıma elverişlidir. Geniş bir konutta mutfağın ya da oturma odasının tamamı çalışma alanı olurken küçük bir konutta yemek masası da aynı işlevi görebilmektedir. Dijitalleşen günlük yaşam pratikleri nedeniyle yüksek hızlı internet önemli hale gelmiştir. Modeme en yakın nokta, toplantıya ya da derslere katılabilecek en izole ve en uygun mekân haline gelmiştir. Oturma odasındaki koltuğa veya sandalyeye iliştirilen katlanır bir masa ve kulaklık, bu odadaki herhangi bir boşluğu çalışma ortamına dönüştürmektedir. Ancak her kullanıcının erişimi olan bu mekanlar, sesli ve ortak kullanım alanı olmasından dolayı yeterince izole değildir. Konutun bir boşluğu daha izole hale getirebilmek için geçici bölücüler, seperatörler kullanmak, o boşluğu daha verimli bir mekâna dönüştürülebilir. Pratik olana yönelmek ve keşiflere açık olmak mekân dönüşümleri açısından aydınlatıcı olacaktır.

6. Değerlendirme ve Sonuç

Pandemilerin, konut alanlarında ve çevresinde sağlık davranışları üzerine önemli bir etkisi vardır. Sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek için uzun veya kısa vadede hızlı çözüm aramak gerekmektedir. Pandemilere karşı sonuç odaklı çözümlerin yanında yaşam tarzındaki iyileştirmeler de önemlidir. Örneğin geçmişte yaşanan pandemilere baktığımızda kolera pandemisiyle kentin altyapısı değişmişken, tüberküloz pandemisinde konutlarda yenilikçi mimari özellikler ortaya çıkmıştır. Geçmişte yaşanan hastalıklar gibi Covid19 pandemisinin de merkezinde 'sağlık' kavramı önemli olduğundan virüsü diğer insanlara bulaştırmamak için sosyal ilişkilerin zayıfladığı evde kalma, evden çalışma gibi durumlar zorunlu hale gelmiştir. Covid19 pandemi süreci, konutun kullanıcılarını iyileştirmesi, mekân kullanımının gözden geçirilmesi ve yaşam tarzlarının yeniden şekillendirilmesi için iyi bir fırsattır.

Bu çalışma, pandemilerde en çok vakit geçirdiğimiz konutların önemli bir rolü olduğunu ve bu yüzden kullanıcının konforuna göre yeni tasarımlara, çözümlere esnek bir şekilde yaklaşılması gerektiğinin altını çizer. Konutlar, 'nasıl yaşadığımız ve nasıl yaşayacağımız'ı belirleyen mekanlardır. Konuttaki gündelik yaşam, Covid19 pandemi sürecinde değişip şekillenirken, mekansal kullanımlar da insan davranışıyla beraber değişmektedir. Depresif hissedilen karantina zamanlarında, balkon, teras, bahçe gibi doğayla ilişkili bölümler kullanıcıları iyi hissettirmektedir. Ayrıca bu mekanların

havalandırma ve doğal ışık açısından da terapötik davranış sergilediği bilinmektedir. Konutta kamusal bölümlerin izole ortamlara dönüşebildiği gözlemlenmiştir. Mekan dönüşümlerinin insanların alıştığı konfor koşullarını sürdürerek dış dünyayla bağlantılı kalmalarını sağladığı düşünülmektedir. Ek olarak bu çalışma, Covid19 pandemi sürecinde insanların ihtiyaçlarına hızlı cevap veren konutun işlevsel kullanımının değişimine yönelik taleplerin artacağını öngörmektedir.

Kaynaklar

ÖZDEN, K., ÖZMAT, M. (2014), Salgın ve Kent: 1347 Veba Salgınının Avrupa'da Sosyal, Politik ve Ekonomik Sonuçları. *İdealkent*, 5(12), 60-87.

BRAMANTI, B., STENSETH, N. C., WALLØE, L., LEI, X. (2016), Plague: A Disease Which Changed The Path Of Human Civilization, *In Yersinia pestis: retrospective and perspective*, (1-26), s.n.y.

PINHEIRO, M. D., LUIS, N. C. (2020), COVID-19 Could Leverage A Sustainable Built Environment, *Sustainability*, 12(14), 5863.

CAMPBELL, M. (2005), What Tuberculosis Did For Modernism: The Influence Of A Curative Environment On Modernist Design And Architecture, *Medical history*, 49(4), 463-488.

MEGAHED, N. A., Ghoneim, E. M., (2020), Antivirus-Built Environment: Lessons Learned From Covid-19 Pandemic, *Sustainable Cities and Society*, 61.

TEMEL, M. K., ERTİN, H. (2020), 1918 Grip Pandemisi Kıssasından COVID-19 Pandemisine Hisseler, *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(1), 63-78.

BALDWIN, A. N., (2006), Sars And The Built Environment In Hong Kong, *In Proceedings Of The Institution Of Civil Engineers-Municipal Engineer*, 159(1), 37-42.

MAZUCH, R. STEPHEN, R. (2005), İyileştirici Ortamlar Yaratmak: Hümanist Mimari Ve Terapötik Tasarım, *Halk Ruh Sağlığı Dergisi*, 4 (4), 48-52.

ÖZGEN, E., (2018), İnsan-Mekân Etkileşiminde Sağlık Yapıları Ve Mekanın İyileştirici Rolü. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(2), 184-195.

BİLGİN, İ. (2016), *Mimarın Soluğu: Peter Zumthor Mimarlığı Üzerine Denemeler*. Metis.

ULRICH, R.S., (1991, Ocak), Journal of Health Care Interior Design: Proceedings from the, *Health Care Interior Design*, 3, 97-109.

DOOR, E., LANTZ, L. (2003), Rudolf von Laban: The "Founding Father of Expressionist Dance, *Dance Chronicle*, 26,1.

URLICH, R., ZIMRING, C., QUAN, X., JOSEPH, A., CHOUDHARY, R., (2004), The Role Of The Physical Environment In The Hospital Of The 21st Century, *The Center for Health Design*.

KNIGHT, W., RICKARD, N., (2001), Rahatlatıcı Müzik, Sağlıklı Erkek Ve Kadınlarda Öznel Kaygı, Sistolik Kan Basıncı Ve Kalp Hızında Stres Kaynaklı Artışları Önler, *Müzik Terapisi Dergisi*, 38 (4), 254-272.

COLOMINA, B. (2019), *X-ışını Mimarisi*. Zürih: Lars Müller Yayıncılar, 7.

KELLERT, S., CALABRESE, E. (2015), The Practice Of Biophilic Design, *London: Terrapin Bright LLC*, 3- 21.

GÜRKAŞ, T., E. BARKUL, Ö. (2012), Yer Üzerine Kavramsal Bir Okuma Denemesi, *Sigma* 4, 1-11, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezlerinden Üretilmiş Yayınlar, İstanbul, s.n.y.

MADANİPOUR A., (2003), Public and Private Space of the City, Routledge, 237.

(Url-1) WHO, (2021), 28 Ocak 2021 tarihinde https://www.who.int/csr/disease/swineflu/frequently_asked_questions/pandemic/en/ adresinden alındı.

(Url-2) Online Etymology Dictionary, 11 Mart 2022 tarihinde <https://www.etymonline.com/word/pandemic>, adresinden alındı.

(Url-3) WHO, 28 Ocak 2021 tarihinde <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who>, adresinden alındı.

(Url-4) WORLDOMETER, (2021), 11 Mart 2022 tarihinde <https://www.worldometers.info/coronavirus/> adresinden alındı.

(Url-5) ROOS, D. (2020), 11 Mart 2022 tarihinde <https://www.history.com/news/quarantine-black-death-medieval> adresinden alındı.

Url-6) FLANNERY, L. (2020), Design in the Time of Cholera: How Pandemics Reshaped the Built Environment, 06 Nisan 2022 tarihinde: <https://www.planetizen.com/news/2020/05/109286-design-time-cholera-how-pandemics-reshaped-built-environment> adresinden alındı.

(Url-7) ARICAN, I. (2013), Bir Şeyler Biliyorsun John Snow, 06 Nisan 2022 tarihinde: <http://www.acikbilim.com/2013/04/dosyalar/bir-seyler-biliyorsun-john-snow.html> adresinden alındı.

(Url-8) ANONİM. (2005), Çocuk Gelişim Dönemleri, 11 Mart 2022 tarihinde: <https://www.cadempsikoloji.com/makale/3-cocuk-gelisim> adresinden alındı.

(Url-9) ÖZAYDIN, B. (2020), Pandemi Sürecinde Uzaktan Atölye Yapmak: “Evin Yeniden Keşfi” Atölyesi, 06 Nisan 2022 tarihinde: <https://www.arkitera.com/gorus/pandemi-surecinde-uzaktan-atolye-yapmak-evin-yeniden-kesfi-atolyesi/> adresinden alındı

(Url-10) ANONİM., Biyofilinin İyileştirici Gücü, 06 Nisan 2022 tarihinde: <https://ndesign.com.tr/blog/biyofilinin-iyilestirici-gucu/> adresinden alındı

(Url-11) TOSUN, O.G. (2019), Mekan Tasarımının Müşteri Üzerindeki Etkisi 11 Mart 2022 tarihinde <http://franchisemarketturkiye.com/mekan-tasariminin-musteri-uzerindeki-etkisi/> adresinden alındı.

(Url-12) CİNGİ YURDAKUL, F. (2020), Mimarlıkta Estetik Algı ve İnsan Nörolojisinin Etkisi, 11 Mart 2022 tarihinde <https://yapidergisi.com/mimarlikta-estetik-almi-ve-insan-norolojisinin-etkisi/>, adresinden alındı.

(Url-13) FİDAN, I. (2018), Frederick Law Olmsted ve Amerikan Kentinde Kırsal Manzaralar, 11 Mart 2022 tarihinde <https://www.arkitera.com/haber/frederick-law-olmsted-ve-amerikan-kentinde-kirsal-manzaralar/> adresinden alındı.

(Url-14) ZACKA, B. (2020), An ode to the humble balcony, 6 Nisan 2022 tarihinde <https://www.nytimes.com/2020/05/09/opinion/covid-balconies-architecture.html> adresinden alındı.